

Oblasť zvyšovania povedomia spotrebiteľov energie o atribútoch energetických komodít, špecifikách a obsahu pojmu „cena energie“ a energetických služieb, no najmä o možnostiach zvyšovania energetickej efektívnosti a využívania obnoviteľných energetických zdrojov bola a je na Slovensku dlhodobo zanedbávaná. Dôsledkom tohto stavu je akútny nedostatok informácií nielen u laickej, ale aj odbornej verejnosti a nositeľov rozhodnutí na národnej, regionálnej i lokálnej úrovni. Spotrebiteľ energie tvorí zásadnú časť energetického reťazca, keďže determinuje dopyt a tým aj potrebu energie pre zabezpečenie svojich potrieb. Okrem iného, je vlastne „investor“, teda „ten, kto platí“. Oblasť spotreby energie ako súčasť trhu s energetickými komoditami a službami má zásadný význam aj z makroekonomického hľadiska, keďže určuje hrubú spotrebu energie národnej ekonomiky, a významným spôsobom vplýva na obchodnú bilanciu SR. Ďalším dôležitým faktom je, že spotreba energie má výrazný vplyv na životné prostredie a emisie skleníkových plynov, ktoré sú v súčasnosti toľko diskutovanou celosvetovou témou. V neposlednom rade, z hľadiska udržateľnosti energetického systému, závislosti na energetických importoch a strategického významu bezpečného a ekonomicky prijateľného zásobovania energiou, má strana spotreby zásadný význam aj v pripravovanej stratégii energetickej bezpečnosti.

Otázka zvyšovania povedomia spotrebiteľov energie na Slovensku je preto jednou z dôležitých súčastí zabezpečenia energetickej bezpečnosti. V ďalšom texte sa venujeme informačným bariéram a možným spôsobom ich prekonávania vo forme navrhovanej celoplošnej a systematickej Informačnej stratégie zameranej na spotrebiteľa energie. Je potrebné uviesť, že ide o návrh rámca, resp. téz pre celonárodnú Informačnú stratégiu. Na podrobné spracovanie návrhu takejto informačnej stratégie vrátane detailnej kalkulácie nákladov s ňou spojených, ako aj návrhu zdrojov financovania bude potrebné vypracovať samostatný podrobný dokument.

1. Analýza bariér v oblasti informovanosti účastníkov trhu

Informácie významným spôsobom vplývajú na investičné rozhodovanie spotrebiteľov.

Trh je nútený zvyšovať energetickú efektívnosť svojich produktov, ale zvyčajne veľmi pomalým tempom. Existuje značné množstvo trhových bariér a nedostatkov, ktoré spôsobujú, že si spotrebiteľ nezvolí energeticky efektívnu technológiu, hoci je výhodná aj z pohľadu prevádzkových nákladov. Tieto bariéry sa samozrejme vyskytujú v priebehu výroby, distribúcie aj predaja produktov, ale najviac pozornosti sa venuje spotrebiteľovi a jeho rozhodovaniu pri kúpe.

Determinanty a bariéry:

1. Spotreba energie je len druhotnou a zároveň neviditeľnou charakteristikou daného produktu. Preto je potrebné poskytnúť spotrebiteľovi tieto dodatočné informácie. Predajcovia zvyčajne neinformujú o energetických charakteristikách predávaných technológií/produktov, s výnimkou označenia produktu za ekonomicky efektívny. Existujú dva hlavné dôvody tohto nedostatku informácií:
 - šírenie informácií nie je trhovo zaujímavé pre dodávateľov,
 - nie je dostatok ľahko dostupných informácií o spotrebe jednotlivých produktov /technológií, ktoré sú potrebné pre motiváciu spotrebiteľov a podporu ich snahy takéto informácie získať.
2. Jednou z vlastností spotrebovanej energie je jej „omeškanosť“. Energetickú náročnosť zakúpeného produktu si uvedomíme až po niekoľkých týždňoch alebo mesiacoch po kúpe

a nie je prioritným faktorom v čase kúpy, keď sa spotrebiteľ rozhoduje hlavne na základe funkčných vlastností produktu, jeho dizajnu a ceny.

3. Ďalšou bariérou sú investičné náklady, resp. náklady potrebné na zakúpenie a realizáciu energeticky efektívnej technológie. Tieto náklady bývajú často značné a hoci ich kupujúci nemá presne vypočítané, v mnohých prípadoch už vopred predpokladá vysokú sumu. Tento fakt predstavuje významnú bariéru pre záujem spotrebiteľov získavať dodatočné informácie a informácie o spotrebe energie počas prevádzky.
4. Spotrebiteľia vnímajú zakúpenie novej a nie veľmi rozšírenej technológie za riskantné. V počiatočných prístupoch technológie na trh nie je ešte táto technológia z pohľadu spotrebiteľa dostatočne overená praxou a prevádzkové náklady a prínosy jej používania nie sú dostatočne známe. Je vyššie riziko, že technológia nebude fungovať podľa predstáv spotrebiteľa, že prevádzkové náklady a náklady na údržbu budú vyššie než sa predpokladalo atď.

Analýza bariér v oblasti informovanosti v podmienkach SR

Občania SR zaznamenávajú rastúce ceny energie, ktoré sa v poslednom období podpísali pod vysoký podiel nákladov na energetické zabezpečenie v rozpočtoch domácností (cca 20%). Tento pomer je neúmerne vysoký v porovnaní s ostatnými, najmä „staršími“ členmi EU (v Rakúsku je tento pomer vo výške cca 3%). Slovensko si drží popredné miesto v nákladnosti bývania a energetických služieb pre občanov. Súvisí to samozrejme aj s kúpnu silou a úrovňou príjmov, ktorá zďaleka v priemere nedosahuje úroveň EU 15. Z tohto dôvodu sa problematika racionálneho hospodárenia s energiou stáva celospoločenským a sociálnym problémom. Na jednej strane dochádza k vysokému finančnému zaťaženiu občanov v súvislosti s dodávkou a spotrebou energie (často spôsobenému nevhodnosťou konečnej spotreby), na strane druhej však chýba balansujúci nástroj, ktorým je informovanosť o možnostiach znižovania tohto zaťaženia prostredníctvom opatrení energetickej efektívnosti. Pritom významné úspory je možné dosiahnuť aj nízkonákladovými opatreniami či zmenou prístupu. Slovenské domácnosti sú dnes v pozícii, kedy ich vysoké ceny energie tlačia do úsporných opatrení, ktoré však často priamo nesúvisia s energetickou náročnosťou. Dôvodom je nedostatok objektívnych a prakticky uplatniteľných informácií, chýbajúce alebo neexistujúce články v informačnom reťazci, chýbajúce inštitucionálne zabezpečenie informačného toku a nejstávajúce prepojenie na (taktiež nejstávajúce) efektívne finančné podporné mechanizmy.

Občania a ostatní aktéri na energetickom trhu majú nárok na pravdivé a objektívne informácie o celej šírke aspektov ovplyvňujúcich cenu energie, ako aj o možnostiach a nástrojoch dosahovania energetických úspor. Navyše, záujmom štátu musí byť motivácia obyvateľov, ako aj ostatných aktérov k aktivitám a opatreniam energetickej efektívnosti, keďže tento aspekt determinuje aj výkonnosť a konkurencieschopnosť ekonomiky ako celku. Platí to obzvlášť pri viac ako 90% importnom zaťažení SR (z hľadiska importu primárnych energetických zdrojov).

Zákon č. 70/1998 Z.z. o energetike určoval všetkým dodávateľom energetického tovaru (elektrina, plyn, teplo) povinnosť informovať o tom, ako sa dá konkrétny tovar efektívne využívať. Nový zákon č. 656/2004 Z.z. o energetike túto povinnosť vypustil. Toto je jedna z vonkajších bariér, ktoré bránia rozvoju informovanosti o efektívnom využívaní energetických tovarov a energie. Je potrebné pripomenúť, že tento stav je v priamom rozpore so smernicou 2006/32/EC, ktorá v článku 13 ukladá povinnosť členským štátom zabezpečiť dostatočnú informovanosť spotrebiteľov v oblasti cien a spotreby energie. Týka sa to najmä tepelnej energetiky.

Ďalšou bariérou je vnútorná psychologická bariéra vo vnútri myslenia slovenského občana. Každý má dojem, že vie sám najlepšie ako čokoľvek robiť najlepšie a najefektívnejšie. Trvale panuje averzia voči radám od iných osôb, resp. radám profesionálov. Tento fakt je bariérou ako fyzických osôb tak aj právnických osôb (priemyselných firiem, verejných inštitúcií, firiem služieb, miest a obcí). Je tiež bariérou pri uplatňovaní dobrovoľných dohôd medzi poskytovateľom a obstarávateľom energetickej služby.

Nezanedbateľnou vnútornou bariérou je potreba hľadania cudzieho zodpovedného za vlastné problémy. Táto bariéra sa vytvorila dlhodobo historicky v dôsledku zanedbateľnosti nákladov na vlastné energetické zabezpečenia a autoritatívnej zodpovednosti za cenové posuny exekutívou a nie objektívnymi vplyvmi vývoja na svetových trhoch. Nie je zriedkavosťou stretnúť sa s názorom odberateľov energie – konečných spotrebiteľov, že cenové posuny v energetike sú dané politickým rozhodnutím exekutívy. Táto premisa vedie odberateľov k pasivite vo vzťahu k vlastným nákladom na energetické zabezpečenie. Slovenským subjektom sa nevžilo všeobecne známe, že keď niečo zdražie, musím viac zarábať alebo hľadať, ako obmedziť spotrebu a lepšie využívať to čo mám k dispozícii.

Segment: Finančné inštitúcie

V sektore finančných služieb nedostatok kvalifikovaných a objektívnych informácií spôsobuje, že poskytovanie úverov na projekty energetickej efektívnosti a OEZ so sebou nesie vyššiu mieru rizika prenesenú na žiadateľa o úver v podobe vyššej úrokovej sadzby alebo zvýšených požadovaných záruk. Dost' často sa tak stáva, že financovanie z cudzích zdrojov je pre investorov a developerov drahé a znižuje ich konkurencieschopnosť či ziskovosť. Výhodu majú spoločnosti dlhodobo etablované na trhu, s dostatočnou kapitalizáciou a bonitou, ktoré majú s finančnými inštitúciami vybudované dlhodobé vzťahy. V týchto prípadoch je financovanie investičných zámerov flexibilnejšie a efektívnejšie. Vzhľadom k obmedzenému počtu takýchto spoločností je dynamika trhu EE a OEZ pomalšia, než by bolo žiaduce. Banky navyše obvykle neposkytujú finančné produkty špecificky zamerané na dosahovanie energetických úspor, najmä pre malých a stredných podnikateľov. Pre domácnosti existuje množstvo bilaterálnych finančných produktov typu dodávateľ technológie – banka, ktoré sa však zameriavajú skôr na čiastkové opatrenia (nákup samotnej technológie) a neriešia systémové požiadavky potrebné pre dosiahnutie vyššej miery efektívnosti (komplexná obnova budov atď.).

Aké informácie chýbajú?

Na základe množstva rozhovorov a prieskumov, ktoré Energetické centrum Bratislava realizovalo vo finančnom sektore, môžeme dospieť k záveru, že najpodstatnejším prvkom chýbajúcim v informovanosti finančných inštitúcií sú informácie technického charakteru. Banky v súčasnosti dokážu len obtiažne posúdiť vhodnosť zvolených technológií, ich technické parametre či ich výsledný efekt v podobe zvýšenej energetickej efektívnosti. Spravidla sa rozhodujú na základe spracovaného podnikateľského plánu (ktorý však pojednáva v prvom rade o ekonomických ukazovateľoch projektov) a energetického auditu, ktorého vykonanie môžu od žiadateľa o úver vyžadovať. Vzhľadom k chýbajúcej inštitucionalizácii systému energetických auditov, priamej zodpovednosti audítora za závery auditu, ako aj problematickému prepojeniu medzi technickými a ekonomickými špecifikami projektov EE a OEZ sú banky odkázané pracovať s dátami, ktoré žiadateľ predloží. Objektívnosť projektovej dokumentácie a predložených analýz teda ostáva otázná a banka s cieľom minimalizovať svoje riziko požaduje od žiadateľa vyššiu mieru záruk či vyššiu úrokovú sadzbu.

Chýbajúce informácie:

- spoľahlivosť a vhodnosť zvolenej technológie
- reálne technologické riziká
- špecifiká prevádzky (náročnosť na obsluhu, údržbu a palivo)
- reálna existencia primárneho energetického zdroja (napr. pri projektoch využitia biomasy) v danej lokalite a reálna šanca na jeho dlhodobú udržateľnú dodávku
- garantované parametre energetickej efektívnosti a čo ich determinuje
- informácie o iných, porovnateľných technológiách
- skúsenosti s realizáciou obdobných projektov a ich výsledky (benchmarking)
- informácie o aktuálnej energetickej legislatíve a právnom rámci projektov EE a O EZ a z nich vyplývajúcich rizikách a vplyvoch na investičné zámery.

Negatívne dôsledky

Chýbajúce informácie v tomto trhovom segmente vedú k vyššej nákladovosti obstarania cudzích finančných zdrojov pre projekty EE a O EZ, ako aj vyššej anticipovanej miere rizika zo strany finančných inštitúcií, čo sťažuje prístup k lacnejším a flexibilnejším zdrojom financovania. Následkom je pomalší rast rozvoja trhu s energetickými službami, jeho fragmentácia a zvýhodňovanie silných trhových hráčov oproti novým alebo malým a stredným podnikateľom, ktorí by mali tvoriť kostru zdravého ekonomického systému krajiny. Paradoxom ostáva v súčasnosti existujúci prebytok úverových zdrojov. Obvykle sú však orientované na spotrebné úvery či financovanie bývania, bez priameho prepojenia na energetickú efektívnosť financovaných investičných zámerov.

Segment: Priemysel a Malé a stredné podnikanie (energetické služby)

Priemyselný sektor na Slovensku prešiel typickým postkomunistickým procesom zmien vlastnickej štruktúry. Po privatizácii, ktorá pre množstvo priemyselných podnikov znamenala úpadok, došlo k postupnému ozdravovaniu a zefektívňovaniu produkcie, čoho následkom boli aj zmeny v štruktúre spotrebovávaných energetických komodít a efektívnosti ich využívania. Priemyselný sektor postupne smeruje ku konkurencieschopnosti, inováciám a rastu exportných aktivít, čo so sebou prináša aj rast v potrebe energetického zabezpečenia. Keďže nákladnosť energetických vstupov do výrobných procesov patrí k základným parametrom ekonomickej bilancie a konkurencieschopnosti, pod vplyvom rastu cien energetických nosičov sa začali meniť aj investičné priority priemyselných odvetví. Je možné konštatovať, že energetická efektívnosť a decentralizácia patria v súčasnosti k najčastejšie riešeným otázkam v progresívnych priemyselných podnikoch. Napriek tomuto trendu však intenzita zvyšovania energetickej efektívnosti nie je postačujúca z hľadiska plnenia ambiciózných cieľov energetickej politiky EU (Smernica 2006/32/EC, Zelená kniha Energetickej efektívnosti EU atď.).

Jednou z možností zvyšovania energetickej efektívnosti v priemysle sú tzv. „Voluntary agreements“ – dobrovoľné dohody medzi orgánmi štátnej správy a jednotlivými premyslenými podnikmi. Ich realizáciu je však potrebné prepojiť s ostatnými nástrojmi, ako sú energetické audity a podporné finančné mechanizmy. Máme tu na mysli nasledovnú logickú štruktúru: Priemyselný podnik sa dobrovoľne zaviazal ušetriť určité množstvo energie – ako základňa pre jeho určenie slúži energetický audit, ktorého náklady kofinancuje štát prostredníctvom podporného finančného mechanizmu. Výsledkom tejto win-win stratégie je motivácia priemyselného podniku realizovať opatrenia EE a O EZ, štandardizácia inštitútu energetického auditu a úspory energie po realizácii navrhovaných opatrení, ktoré vedú k nižšej potrebe primárnych energetických zdrojov – PEZ. Dostatok objektívnych informácií najmä o parametroch, energetickej efektívnosti a ekonomike výrobných technológií, ako aj

technológií EE a OEZ by určite zvýšil šancu na zrýchlenie dynamiky rastu energetických úspor.

Ak uvažujeme v rámci priemyslu aj výrobu, distribúciu a predaj energie spotrebiteľom, otázka energetickej efektívnosti má minimálne dva rozmery. Prvým je zvyšovanie energetickej účinnosti na strane výroby (úspory PEZ) a druhým je zvyšovanie energetických úspor na strane spotreby (konečná spotreba). Obe strany mince so sebou priamo súvisia. Z hľadiska dostatku respektíve nedostatku informácií v tomto segmente trhu je nedostatočne informačne zastrešená najmä druhá z uvedených oblastí – strana konečnej spotreby. Programy riadenia spotreby (DSM) sú oblasťou dlhodobo komunikovanou a realizovanou najmä v EU-15, nie však na Slovensku. Tieto nástroje priamo ponúkajú najmä výrobcovi energie možnosť zefektívniť stranu výroby a spotrebiteľom umožňujú efektívnejšie hospodáriť. Bez funkčného trhu s energetickými službami je však realizácia programov DSM nemysliteľná. Taktiež, bez efektívneho informačného zabezpečenia tejto problematiky sa dá len ťažko predpokladať realizácia programov DSM v praxi. Paradoxne, programy DSM v upravenej podobe na Slovensku postupne zavádzajú najmä distribučné spoločnosti v podobe informačných kampaní propagujúcich energetické úspory a poskytovania meračov spotreby elektrickej energie spotrebiteľom. Slúžia však najmä na marketingové účely.

Malé a stredné (výrobné) podniky sú priamo závislé na miere energetickej efektívnosti v rámci svojich produkčných aktivít. Zvyšovanie nákladov na energetické vstupy priamo ovplyvňuje ich konkurencieschopnosť a ekonomickú stabilitu. Zároveň patrí tento trhový segment k informačne trvalo podvyživeným skupinám. Ak uvažujeme vstup malých a stredných podnikateľov na trh s energetickými službami, potreba informačného zabezpečenia je ešte akútnejšia. Základným nástrojom pre zlepšenie hospodárenia s energiou v tomto segmente by mal byť energetický audit a informačná platforma o dostupných, trhovo odskúšaných technológiách EE a OEZ. V rámci trendu znalostnej ekonomiky je potrebné venovať pozornosť inováciám a možnostiam aplikácie vedy a výskumu do praxe. Tieto poznatky musia byť neustále informačne prenášané na MSP, ktoré sú hybnou silou rozvoja ekonomiky štátu a zamestnanosti.

V neposlednom rade je v priemyselnom sektore nevyhnutné zabezpečiť dostatok informácií o možnostiach financovania EE a OEZ opatrení a projektov zrozumiteľným a transparentným spôsobom.

Segment: Domácnosti

Sektor domácností patrí na Slovensku k najväčším spotrebiteľom energie a jeho energetická náročnosť sa stabilizuje iba pomaly. V tomto segmente trhu s energiou sa naplno prejavuje akútny nedostatok informácií o možnostiach EE opatrení, ako aj akýchkoľvek stimulov pre ich realizáciu. Neexistuje tu systém rozširovania objektívnych informácií, ktorý by balansoval zvyšujúce sa náklady na energetické zabezpečenie. Domácnosti sa tak ľahko stávajú obeťami obchodníkov a firiem, ktoré často ponúkajú síce lacné, no z hľadiska energetickej efektívnosti otázky technológie či produkty. Toto sa týka najmä strednej vrstvy obyvateľov a obyvateľov s nízkymi príjmami či sociálne odkázaných rodín a dôchodcov, čiže majority slovenskej spoločnosti. Pokles konečnej spotreby energie je motivovaný zvyšovaním jej ceny a nie je priamo prepojený na realizáciu EE opatrení. Ak si energetická politika SR kladie za cieľ výrazne zvýšiť energetickú efektívnosť a znížiť konečnú spotrebu, domácnosti sú principiálnou cieľovou skupinou jej intervencie. V oblasti informovanosti občanov bolo realizovaných množstvo informačných aktivít, ktoré boli iniciované najmä mimovládnyimi organizáciami a spoločnosťami pôsobiacimi v oblasti predaja EE produktov a služieb

(objektívita informácii je v tomto prípade otázna). Tieto aktivity prispeli k zvýšeniu základného povedomia, no sami o sebe nestačia na skutočnú zmenu v spotrebiteľskom správaní, ktorá je základom pre nastúpenie trvalého trendu smerom k energetickým úsporám.

Energetické Centrum Bratislava (ECB) sa problematike zvyšovania energetického povedomia občanov venuje profesionálne od roku 1996, kedy zrealizovalo na Slovensku prvú mediálnu kampaň v denníku SME „Kto šetrí, má za tri“. Táto kampaň odštartovala sériu aktivít a projektov nadväzujúcich a dopĺňajúcich informačné spektrum poskytované domácnostiam touto organizáciou. ECB v súčasnosti ako jediná inštitúcia zabezpečuje okrem pravidelných mediálnych kampaní vo všetkých typoch médií aj systém bezplatného energetického poradenstva v ôsmich krajských mestách SR prostredníctvom vyškolených a odborne zdatných energetických poradcov. Je nutné podotknúť, že tento projekt (pod názvom „Úspory energie – energetické poradenstvo“) je realizovaný bez akejkoľvek podpory štátu. ECB zabezpečuje aj objektívitu a praktickú využiteľnosť poskytovaného poradenstva, keďže hlavným cieľom je skutočná zmena v investičnom rozhodovaní domácností smerom k energetickej efektívnosti. Vzhľadom k obmedzeným rozpočtovým možnostiam ECB, je poradenstvo poskytované v krajských mestách v rozsahu 8 hodín týždenne, s výnimkou Bratislavy, kde je poskytované vo väčšom rozsahu vzhľadom k extrémnemu dopytu zo strany občanov. Počas dvoch rokov realizácie projektu, ECB poskytlo priame konzultácie viac ako 4500 domácnostiam. Nepriamo, najmä prostredníctvom portálu www.e-filip.sk ECB poskytlo poradenstvo viac ako 50 000 domácnostiam). Keďže poskytované poradenstvo slúži aj ako spätná väzba pre získavanie informácii z tohto sektora (prostredníctvom dotazníkov, ktoré každý účastník poradenstva vyplňa), výsledky realizovaného prieskumu na vzorke 2680 respondentov poslúžili aj pre odporúčané opatrenia.

Aké informácie chýbajú

Ako už bolo spomenuté vyššie, v segmente domácností (do ktorého zahrňame aj Spoločenstvá vlastníkov bytov) chýba ucelený systém šírenia informácii o možnostiach realizácie EE opatrení a využívaní O EZ zo strany orgánov štátnej správy, samosprávnych krajov a samospráv. Dôsledkom tohto stavu je neprehľadnosť a fragmentácia informácií plynúcich k spotrebiteľom so všetkými negatívnymi dôsledkami na ich investičné a behaviorálne rozhodnutia. Na základe systematického monitoringu a analyzovania tohto sektora možno uviesť nasledovné:

V segmente **domácností vo všeobecnosti** chýbajú informácie o:

- Energii ako tovare, faktoroch ovplyvňujúcich jej cenu a cenotvorbe v podmienkach SR vrátane inštitúcií zapojených do tvorby cien.
- Jednotlivých typoch energie (spadá sem aj TÚV a teplo, nielen elektrina).
- Inštitúciách a aktéroch pôsobiacich na trhu s energiou a ich postavenia z hľadiska reťazca výroba – distribúcia – predaj – regulácia.
- Právach spotrebiteľov energie a organizáciách zabezpečujúcich ich plnenie.
- Postavení a zodpovednosti konečných spotrebiteľov energie a ich vzťah k ekonomike štátu, povinnostiach vyplývajúcich pre vlastníkov bytov a domov z predmetnej legislatívy.
- Jednotlivých zdrojov energie, ich výhodách a nevýhodách.
- Možnostiach domácností ovplyvňovať konečnú spotrebu a teda aj cenu energie prostredníctvom neinvestičných a investičných EE opatrení.
- Typoch takýchto opatrení, investičnej náročnosti a návratnosti a iných benefitoch plynúcich z ich realizácie (zvýšenie komfortu).
- Ekonomike opatrení EE, ako kalkulovať úspory a ako to súvisí s investíciami a návratnosťou.

- Výhodách energetického účtovníctva (pravidelného sledovania spotreby).
- Modelových riešeniach už realizovaných v praxi, s opisom ich implementácie a výsledkov.
- Problematike štítkovania elektrospotrebičov a rozdieloch jednotlivých kategórii spotrebičov podľa ich spotreby.
- Problematike energetickej certifikácie budov.
- Možnostiach financovania EE a OEZ opatrení.
- Dostupnom energetickom poradenstve.

V segmente **bytových domov pripojených na centrálné zásobovanie teplom (CZT)** sa okrem uvedeného prejavuje nedostatok informácií o:

- Správnej metodike rozúčtovania nákladov na teplo a TÚV, jestvujúcej predmetnej legislatíve a jej vplyve na každodenný život občanov.
- Právach a povinnostiach spotrebiteľov v tejto oblasti.
- Postavení a zodpovednosti správcovských organizácií a dodávateľov energetických služieb.
- Postavení, právach a povinnostiach spoločenstiev vlastníkov bytov z hľadiska spotreby energie a realizácie opatrení EE a OEZ.
- Problematike merania spotreby – aké merače máme k dispozícii, ako pracujú, ich výhody a nevýhody.
- Problematike pomerových rozdeľovačov nákladov – je ich inštalácia povinná a aký je výhľad do budúcnosti?
- Problematike CZT; v tejto oblasti chýba základná osвета a objektívne informácie o výhodách/nevýhodách a rizikách odpájania sa od CZT.
- Typoch a možnostiach najčastejšie aplikovaných opatrení a technológií EE a OEZ . (zateplovanie, výmena okien, regulácia vykurovacích sústav atď.).
- Modelových riešeniach a úspešne realizovaných projektov EE a OEZ na Slovensku s opisom postupu realizácie, bariérach a spôsoboch ich prekonávania, ekonomike a výsledkoch. Sem spadajú aj projekty solárneho ohrevu TÚV pre bytové domy.
- Možnostiach energetického auditu ako nástroja pre určenie východiskovej pozície.
- Expertoch a nezávislých organizáciách poskytujúcich služby v oblasti EE a OEZ .
- Energetickom poradenstve.

V segmente **rodinných domov (RD)** chýbajú okrem uvedených aj nasledovné informácie:

- Práva a povinnosti stavebníkov (vlastníkov) domov z hľadiska dodávky a spotreby energie.
- Parametre jednotlivých stavebných materiálov a technológií najčastejšie využívaných v RD a ich vplyve na celkové prevádzkové náklady z hľadiska spotreby energie.
- Možnosti nízkoenergetickej výstavby, plusy a mínusy.
- Možnosti využívania obnoviteľných energetických zdrojov, najmä solárnej energie na ohrev TÚV.
- Špecifiká, výhody, nevýhody, súčasné ceny a cenové trendy jednotlivých energetických zdrojov (vrátane OEZ) pre zabezpečenie energetického komfortu.
- Možnosti inštalácie tepelných čerpadiel, výhody, nevýhody, návratnosť investícií a determinujúce faktory ich inštalácie.
- Vzhľadom k masívnemu návratu, najmä v starších RD, k vykurovaniu drevom, informácie o špecifikách spaľovania dreva/biomasy, emisívite (najmä tuhé znečisťujúce látky - TZL) a energetickej efektívnosti zastaralých a nových technológií.
- Aké majú majitelia RD možnosti z hľadiska znižovania spotreby energie: informácie o technológiách, cenách, výhodách a nevýhodách najčastejšie aplikovaných opatrení

(zatepl'ovanie, výmena okien, rekonštrukcia vykurovacieho systému).

- Príklady realizovaných EE a OEZ projektov na Slovensku s opisom postupu realizácie, bariérach a ich prekonávaní, ekonomike a výsledkoch.
- Kontaktná databáza nezávislých organizácií poskytujúcich služby v oblasti EE a OEZ
- Existujúce energetické poradenstvo.

Negatívne dôsledky

Negatívne dôsledky chýbajúceho informačného zabezpečenia občanov v oblasti efektívnosti využívania energie boli spomínané v predchádzajúcom texte. Stojí však za zdôraznenie, že neinformovaný občan je tou časťou energetickej reťazca, ktorá určuje dopyt a z veľkej časti aj energetickú náročnosť ekonomiky ako celku. V tejto situácii teda stráca ako štát, tak občan. Jediným, kto na súčasnom stave profituje, sú dodávatelia energetických služieb (ktorí aj z dôvodu slabej informovanosti občanov často svoje postavenie zneužívajú).

2. Informačné kanály pre efektívne zvyšovanie informovanosti obyvateľstva, finančných inštitúcií a priemyselnej sféry

Pre implementáciu efektívnej informačnej stratégie existuje v súčasnosti množstvo informačných kanálov, ktoré sú využívané neefektívne a často pôsobia izolovane, bez vzájomného prepojenia a koordinácie. Vedie to k roztriešteniu informácii, slabému zásahu cieľových skupín a častým zmenám v komunikovanom poslanstve. Pre úspešnú realizáciu dlhodobej a efektívnej informačnej stratégie je preto nevyhnutné zistiť, aké informačné kanály sa dajú využiť, ako je možné ich vzájomne prepojiť, koordinovať a ako jeden živý organizmus začleniť do širšieho rámca energetickej politiky. Taktiež je potrebné podotknúť, že efektívna informačná stratégia by mala mať decentralizovaný charakter (ako to ukazujú úspešné príklady z ostatných krajín EU), so začlenením a využitím širokého spektra inštitúcií a nástrojov. Iba vzájomnou spoluprácou pri súčasnom vymedzení kompetencii a úloh jednotlivých aktérov je možné dosiahnuť synergický efekt a konečné benefity pre cieľové skupiny. V ďalšom texte sa snažíme identifikovať týchto aktérov a navrhnúť ich postavenie pri šírení informácií.

2.1. Ústredné orgány štátnej správy – Ministerstvo Hospodárstva SR (MH SR)

MH SR by mohlo pôsobiť ako ústredný informačný bod a garant informačnej stratégie. Pre zastrešenie tejto oblasti je nevyhnutné personálne posilniť relevantné sekcie a odbory v štruktúre MH SR, prípadne túto úlohu delegovať na SIEA. V súčasnom stave (poddimenzovaných personálnych kapacít) je nepredstaviteľné, aby MH SR zabezpečilo ďalšiu, pomerne náročnú úlohu garanta informačnej stratégie. MH SR by malo zároveň zabezpečovať efektívny tok informácii smerom k ostatným relevantným rezortom (MŽP SR, MVR SR, MŠ SR) a zabezpečovať koordináciu medzi nimi. Medzi nástroje, ktoré má MH SR pre šírenie informácii k dispozícii patria:

1. Internetová stránka MH SR, na ktorej by sa mohla vytvoriť samostatná podsekcia venovaná informačnej stratégii s linkami na všetky zainteresované subjekty. Súčasťou tejto webstránky by mali byť aj aktuálne informácie týkajúce sa samotnej stratégie, realizovaných a pripravovaných informačných aktivít s uvedením kontaktu na zodpovedného pracovníka, ktorý by mal celú stratégiu zastrešovať. V rámci webstránky by mali byť zverejnené aj informácie o financovaní stratégie, rozpočte na aktuálny rok a jeho prerozdelení. V prípade výberových konaní na realizáciu čiastkových úloh vyplývajúcich z informačnej stratégie by sa na tejto webstránke mali nachádzať všetky relevantné informácie. Stránka by mala obsahovať

aj on-line hodnotiaci formulár, pre interné monitorovacie potreby MH SR, ktorý by monitoroval úspech stratégie, hodnotil prácu jednotlivých aktérov a umožňoval spätnú väzbu od spotrebiteľov.

2. Tlačové besedy MH SR, na ktorých by predstavitelia MH SR mohli informovať novinárov o informačnej stratégii, jej implementácii a výsledkoch.

3. Priestory MH SR, ktoré by mohli slúžiť na umiestnenie informačných panelov, brožúr a letákov viažucich sa k informačnej stratégii. Zároveň by MH SR mohlo aktívne prispieť k realizácii krokov informačnej stratégie poskytovaním priestorov pre školenia, semináre, konferencie a workshopy realizované v rámci stratégie, alebo (aj) ich organizovaním.

4. Samotní pracovníci MH SR, poverení zodpovednosťou za informačnú stratégiu, by mohli obhospodarovať databázy aktérov stratégie, opatrení EE a OEZ o ktorých stratégia pojednáva, poskytovať informácie o výsledkoch stratégie a spracovaných prieskumoch z nej vyplývajúcich a mohli by zabezpečiť tok relevantných informácií prostredníctvom e-mailu zainteresovaným subjektom. Príkladom môže byť program Intelligent Energy – Europe, kde MH SR pôsobí ako národný informačný bod a veľmi efektívne informuje trhových aktérov o všetkom, čo sa v rámci programu IEE deje. Ako samostatná možnosť sa tu ponúka stránka www.managenergy.net, ktorej propagácii by sa predmetní pracovníci mohli venovať.

2.2. Slovenská inovačná a energetická agentúra (SIEA)

Ako štátna príspevková organizácia zriadená v rezorte hospodárstva s priamymi kompetenciami a zodpovednosťami v oblasti EE a OEZ, berúc do úvahy jednu z úloh v rámci jej pôsobnosti - šírenie informácií, vzdelávanie a osveta - je SIEA optimálnym nástrojom pre implementáciu informačnej stratégie EE a OEZ. Možnosti SIEA (ktoré sú akiste väčšie, avšak z nášho - externého pohľadu vieme identifikovať iba tie vonkajšie) na šírenie informácií zahŕňajú:

1. Webstránka SIEA by sa mala stať ústredným bodom pre získanie informácií v oblasti EE a OEZ. Táto stránka by mala obsahovať informácie o samotnej stratégii (v samostatnej sekcii), všetkých aktérov stratégie s uvedením kontaktov a liniek, jednotlivých aktivitách a nástrojoch stratégie a pod. SIEA, ako implementačná agentúra pre informačnú stratégiu (ako uvádzame v časti inštitucionálne a personálne zastrešenie stratégie) by mala v rámci svojich povinností poskytovať na webstránke všetky relevantné informácie, dokumenty na stiahnutie (publikácie, príručky, letáky atď.), informovať o pripravovaných podujatiach v rámci stratégie a sprostredkovať kontakt na energetických poradcov a audítorov. Taktiež by v rámci tejto webstránky mali byť poskytované informácie o odborných podujatiach EE, technológiách EE a OEZ, inováciách v oblasti EE a OEZ a možnostiach financovania projektov EE a OEZ. Webstránka SIEA by mala byť prepojená s inými, problematikou a poradenstvom v oblasti EE a OEZ sa zaoberajúcimi webstránkami, aby mal návštevník možnosť efektívneho vyhľadávania informácií.

2. Krajské pobočky SIEA by mali slúžiť ako miesto prvého kontaktu najmä pre malé a stredné podniky a priemysel, ako aj pre domácnosti. Tieto pobočky by sa mali stať živým organizmom zabezpečujúcim kontinuálny tok informácií smerom k spotrebiteľom energie. Mohli by slúžiť ako strediská energetického poradenstva pre priemysel (projekt Empress) a distribučný kanál pre všetky, v rámci stratégie realizované publikácie a informačné zdroje. Zároveň by pracovníci týchto pobočiek mali zabezpečovať aktívne šírenie informácií

o ďalších aktéroch stratégie, najmä energetických poradcov, regionálnych a lokálnych energetických agentúrach či audítoroch.

3. Pracovníci SIEA poverení úlohami v rámci informačnej stratégie by mali pravidelne informovať o priebehu jej implementácie, výsledkoch a problémoch MH SR a všetkých ostatných aktérov. Ako implementačná agentúra by mala SIEA zabezpečovať zverejňovanie súťaží na realizáciu jednotlivých čiastkových aktivít stratégie, ich koordináciu a monitorovanie.

4. Tlačové besedy a mediálne aktivity SIEA by mali byť nástrojom pre šírenie aktuálnych informácií o náplni informačnej stratégie, jej výsledkoch a informačnom obsahu.

5. Odborné vzdelávacie aktivity SIEA by mali umožniť kontinuálnu aktualizáciu znalostnej a odbornej úrovne profesionálov zabezpečujúcich energetické audity a poradenstvo. SIEA by mala taktiež spracúvať a obhospodarovať databázu týchto odborníkov, monitorovať spokojnosť so službami ktoré poskytujú (na základe hodnotiaceho on-line dotazníka na stránke MH SR) a vykonávať opatrenia pre zlepšovanie kvality poskytovaných služieb.

6. Informačné aktivity SIEA, najmä semináre, workshopy a vzdelávanie najmä laickej verejnosti a mládeže by sa mali stať automatickou náplňou činnosti pracovníkov poverených realizáciou informačnej stratégie. Do tohto procesu by mali byť začlenení aj ostatní aktéri informačnej stratégie. Oživenie centra Stodola a jeho propagácia by mohla priniesť významný efekt najmä u školop povinnej mládeže.

7. Projekty SIEA realizované v rámci podporných programov EU (napr. Intelligent Energy – Europe) sú taktiež nástrojom do ktorého je možné zahrnúť prvky informačnej stratégie, minimálne v rámci diseminačných aktivít, ktoré sú súčasťou každého projektu. Navyše, SIEA bude v prípade úspechu po negociácii NSRR pre roky 2007 – 2013 implementovať samostatný podprogram zameraný na osvetu, vzdelávania zvyšovanie povedomia, financovaný zo štrukturálnych fondov.

8. Pracovisko „energetickej horúcej linky“ – by mohol byť nástroj v kompetencii SIEA s významným dosahom na cieľové skupiny. Jeho pracovníci by mali odpovedať na telefonické otázky občanov, poskytovať informácie z prvej ruky a odporúčať ďalších aktérov informačnej stratégie, podľa potrieb a lokalizácie volajúceho. Táto telefonická linka by mala byť pre občanov bezplatná.

2.3. Samosprávne kraje a ich regionálne rozvojové agentúry

Patria k doteraz nevyužívaným informačným kanálom pre oblasť EE a O EZ. Poskytujú však možnosť efektívneho a nákladovo dostupného šírenia informácií. Najmä regionálne rozvojové agentúry môžu slúžiť ako miesto pre získanie potrebných kontaktov a informácií z prvej ruky najmä pre malých a stredných podnikateľov či záujmové združenia a mimovládne organizácie. Môžu slúžiť ako miesto pre šírenie informačných materiálov EE a O EZ, publikácií, príručiek a kontaktných databáz aktérov stratégie v tom-ktorom kraji. Pri konzultáciách o možnostiach financovania podnikateľských či rozvojových zámerov môžu RRA a samosprávne kraje upozorňovať na potrebu opatrení EE a O EZ a odkazovať žiadateľov na relevantných odborníkov.

2.4. Samosprávy – mestá a obce

Do kompetencie samospráv patrí okrem iného aj schvaľovanie žiadostí o stavebné povolenie či kolaudáciu budov, manažment a údržba systémov verejného osvetlenia, odpadové hospodárstvo a doprava. Toto všetko sú oblasti s priamou previazanosťou na energetickú efektívnosť. Z hľadiska informačnej stratégie by mali samosprávy zabezpečovať prístup občanov k informáciám a slúžiť ako miesto prvého kontaktu. Podobne ako krajské samosprávy by mestá a obce mali zabezpečiť distribúciu informácií k občanom (publikácie, letáky, brožúry). Mestá a obce by mali byť zároveň aktívnymi aktérmi informačnej stratégie EE a O EZ, najmä v otázkach dopravy a odpadového hospodárstva a ich úlohou by malo byť v spolupráci s ostatnými lokálnymi aktérmi realizovať lokálne informačné aktivity pre občanov.

2.5. Mimovládne organizácie (MVO) a nadácie

Patria k aktérom, ktorých možnosti pri šírení informácií boli a stále sú podceňované zo strany autorít. Je to spôsobené z časti aj vlastnými, často nekonštruktívnymi postojmi MVO, ako aj fragmentáciou v rámci samotného sektora MVO. Situácia sa však mení a mnohé MVO získali v sektore energetiky dôležité a nezastupiteľné miesto. Preto je potrebné s nimi počítať a zahrnúť ich do procesu implementácie informačnej stratégie ako aktívnych aktérov a informačný kanál, najmä pre sektor domácností. Informačné kanály, ktorými disponujú a je účelné ich využiť aj pre informačnú stratégiu, zahŕňajú:

- webové stránky,
- letáky a brožúry, ktoré sa často priamo dotýkajú problematiky EE,
- projekty zamerané na EE,
- kampane, ktoré je možné zahrnúť do informačnej stratégie.

Spomedzi množstva týchto organizácií spomenieme dve: Nadáciu Ekopolis a Energetické centrum Bratislava.

Nadácia Ekopolis realizuje a podporuje v rámci svojich činností množstvo projektov a aktivít, ktoré by mohli byť zahrnuté do informačnej stratégie pre EE. Navyše táto nadácia aj sama tieto projekty financuje. Pri vhodnom prepojení zdrojov štátu a nadácie by mohlo dôjsť k optimálnemu efektu v podobe vyššej mobilizácie občanov smerom k EE. Významný je najmä lokálny a edukačný rozmer aktivít tejto nadácie.

Energetické centrum Bratislava (ECB) sa dlhodobo venuje šíreniu informácii o možnostiach EE. Zrealizovalo a kontinuálne realizuje množstvo mediálnych kampaní, osvetových podujatí, venuje sa osvetovej publikačnej činnosti a odborne zastrešuje internetový portál www.e-filip.sk, ktorý je dnes jediným špecializovaným portálom v SR pre oblasť EE a O EZ s významnou návštevnosťou. Okrem toho ECB v roku 2004 spustilo vo všetkých krajských mestách SR projekt bezplatného komplexného energetického poradenstva pre domácnosti, ktoré dodnes využilo 4500 domácností. ECB taktiež realizovalo kampaň „Slnko k službám“ v najvýznamnejších slovenských médiách a aktívne sa venuje komunikácii s médiami. Toto všetko sú informačné kanály, ktoré je jednoduché a efektívne začleniť do informačnej stratégie a využiť tak získané informácie, skúsenosti a databázy. Špeciálne sa to týka projektu energetického poradenstva, o ktoré neustále narastá dopyt zo strany občanov a SVB a ktorý je sprevádzaný aj distribúciou informačných materiálov. Cieľom explicitného spomenutia ECB v tomto materiáli nie je vlastná reklama, naopak ponúkame skúsenosti a nástroje ktorými ECB disponuje, nakoľko to pokladáme za efektívne a nákladovo prijateľné riešenie pre informačnú stratégiu štátu.

2.6. Podnikateľská obec a priemysel

Podnikateľské subjekty patria k doteraz málo využívaným informačným kanálom pre šírenie informácií o EE a OEZ (s výnimkou informácií o službách tvoriacich ich podnikateľskú činnosť). Obvykle sú chápaní ako cieľová skupina, v ktorej je potrebné povedomie zvýšiť. Z pohľadu kontextu nástrojov energetickej politiky je však účelné uvažovať s nimi ako aktívnymi aktérmi. Príkladom pre ich začlenenie do informačnej stratégie môže byť oblasť dobrovoľných dohôd alebo bielych certifikátov, ktoré ponúkajú dostatočnú flexibilitu a motiváciu a môžu mať vplyv na celkovú konkurencieschopnosť týchto subjektov. Umiestnenie loga informačnej stratégie na EE produktoch, využitie nástroja sms u mobilných operátorov či priama podpora EE opatrení zo strany podnikateľov u svojich zákazníkov – to sú niektoré z možností ktoré sa z hľadiska informačnej stratégie ponúkajú.

Špecifické postavenie tu majú subjekty podnikajúce v sektore energetiky, najmä výrobcovia a dodávatelia energie. Programy DSM či využitie účtov za energiu na šírenie informácií o možnostiach EE a OEZ patria k aktivitám s najlepším zásahom cieľovej skupiny. Možnosť zapojenia podnikateľov do celkového rámca informačnej stratégie EE a OEZ si však vyžaduje samostatnú analýzu.

Prostredníctvom svojich zastrešujúcich organizácii ponúka tento sektor nasledovné možnosti pri šírení informácií o EE a OEZ:

- SOPK – organizovanie vzdelávacích podujatí s tematikou EE a OEZ, distribúcia informačných materiálov
- Združenie podnikateľov SR (ZPSR) – organizovanie vzdelávacích podujatí s tematikou EE a OEZ, distribúcia informačných materiálov
- Združenie priemyselných odberateľov energie (ZPOE) – vytvorenie a manažment špecializovanej informačnej platformy pre priemysel
- Slovenská živnostenská komora (SŽK) - organizovanie vzdelávacích podujatí s tematikou EE a OEZ, distribúcia informačných materiálov
- Dodávatelia energetických komodít – sú v zmysle smernice 2006/32/EC (táto povinnosť sa týka distribútorov energie a prevádzkovateľov distribučných sústav a maloobchodných energetických spoločností – v kontexte SR ide teda o dodávateľov energetických komodít pre malo odber) povinní prostredníctvom účtov, zmlúv, transakcií alebo potvrdení poskytovať spotrebiteľom nasledovné informácie:
 - a) súčasné skutočné ceny energie a skutočnú spotrebu energie;
 - b) porovnanie súčasnej spotreby energie koncového odberateľa so spotrebou za rovnakú dobu počas predchádzajúceho roka, pokiaľ je to možné, v grafickej podobe;
 - c) porovnania s priemerným, normalizovaným alebo referenčným spotrebiteľom energie z rovnakej kategórie užívateľov, ak je to možné a užitočné;
 - d) kontaktné informácie spotrebiteľských organizácií, energetických agentúr alebo podobných orgánov vrátane webových adries, z ktorých možno získať informácie o dostupných opatreniach na zvýšenie energetickej účinnosti, porovnávacích profiloch koncových užívateľov a/alebo objektívnych technických špecifikáciách zariadení, ktoré využívajú energiu.

Takéto vymedzenie zodpovedností dodávateľov jasne predurčuje nutnosť ich zapojenia do celkovej informačnej stratégie EE a OEZ.

2.7. Finančné inštitúcie

Patria k informačným kanálom s priamym dosahom na investičné rozhodovanie domácností a podnikateľov. Z tohto dôvodu je ich využitie pre účely informačnej stratégie žiaduce a efektívne. Z hľadiska formy ich zapojenia vidíme priestor najmä na pracoviskách prvého kontaktu s klientom – ich pracovníci by mohli sprostredkovať kontakt na energetických

poradcov, agentúry či audítorov v závislosti od investičného zámeru klientov. Pri vzdelávaní finančných inštitúcií je možné spolupracovať s Asociáciou bánk SR (ABSR) či Inštitútom bankového vzdelávania (IBV SR).

2.8. Energetickí poradcovia

Sieť distribuovaného a decentralizovaného bezplatného energetického poradenstva pre domácnosti na celom území SR patrí k prioritným požiadavkám na realizáciu efektívnej informačnej stratégie. Treba si uvedomiť, že ak na konci informačného reťazca bude chýbať „živý človek, ktorý poradí“, celý zámer informačnej stratégie minie cieľ. Každá domácnosť či podnikateľský subjekt má iné preferencie, vzdelanostnú a informačnú bázu, možnosti a očakávania. Toto sú aspekty, ktoré v konečnom dôsledku rozhodnú o finálnej voľbe. Iba priame poradenstvo zabezpečí ukončenie informačného reťazca vo forme skutočnej motivácie cieľovej skupiny pre opatrenia EE a O EZ. Energetický poradca má konkrétnemu klientovi poradiť konkrétne riešenie konkrétneho problému. Navyše, toto riešenie musí byť aj realizovateľné v praxi, najmä z hľadiska nákladovosti a finančných možností klienta. Edukačný rozmer poradenstva patrí k hlavným aspektom zmeny v spotrebiteľskom správaní sa. Energetické poradenstvo existuje v SR iba v obmedzenej miere, bez štátnej podpory a je potrebné ho rozšíriť a zabezpečiť jeho udržateľnosť. Energetickí poradcovia by okrem priamych rád a odporúčaní mali zabezpečovať aj distribúciu informačných materiálov a sprostredkovať kontakt na ostatných aktérov informačnej stratégie. Návrh optimálneho systému energetického poradenstva (aj s prepojením na problematiku energetickej certifikácie budov) si vyžaduje samostatnú analýzu, ktorá nie je predmetom tohto materiálu.

2.9. Energetickí audítori

Predstavujú nadstavbu k energetickému poradenstvu. Majú špecifické postavenie najmä v oblasti verejnej správy budov, priemyslu, podnikania a služieb. V prepojení na energetickú certifikáciu budov bude ich význam narastať aj v sektore budov. Postavenie energetických audítorov je však z hľadiska informačnej stratégie, obdobne ako u energetických poradcov, nezastupiteľné.

2.10. Médiá

Ich začlenenie do informačnej stratégie je nevyhnutné a priamo determinuje jej úspech. Z hľadiska nasadenia jednotlivých typov médií a informačných kanálov, ktoré ponúkajú, sa ako najvhodnejšie riešenie javí kombinácia rôznych typov médií s rôznym typom informačného obsahu, ktorý by mali prinášať.

Zásadou nasadenia informačnej stratégie do médií by mala byť jej unifikovanosť. Znamená to, že všetky informácie súvisiace s obsahom informačnej stratégie by mali byť označené logom, zvúčkou či spotom v rámci jednotného dizajn manuálu (rovnaké logo vo všetkých médiách, jeden typ znelky, ktorá by sa ľahko zapísala do podvedomia občanov, jeden televízny spot, ktorý by jednoznačne oddelil informačný obsah stratégie od ostatných relácií a programov). Táto identifikácia stratégie by sa mala niesť celým priebehom realizácie a nemala by sa meniť. Jednotlivé prvky dizajn manuálu stratégie by sa mali využívať aj pri zapojení všetkých ostatných aktérov do stratégie (označenie pracovísk logom, logo na produktoch a všetkých publikáciách súvisiacich so stratégiou atď.). Logo, znelka a spot by sa mali stať zásadnými identifikačnými prvkami stratégie pre cieľové skupiny.

V ďalšom texte uvádzame možné informačné kanály pre informačnú stratégiu EE a O EZ v domácnostiach v poradí podľa nami navrhnutej prioritizácie (vyplývajúcej zo skúseností

ECB) s akou by mali byť nasadené. Z dôvodu nákladovej efektívnosti odporúčame vybrať vždy jedného predstaviteľa v jednotlivých kategóriách, s výnimkou internetu.

1. Internet

Internet by mal byť principiálnym médiom pre šírenie informácii o EE a OEZ. Vzhľadom k jeho univerzalite ponúka možnosti na vyhľadávanie a čítanie informácii, sťahovanie dokumentov, počúvanie a sledovanie relácií, telefonovanie a mailovú komunikáciu. Toto všetko sú atribúty, ktoré by mala centrálna webová stránka informačnej stratégie svojim užívateľom poskytovať. V rámci informačnej stratégie by sa teda mal vytvoriť jeden centrálny informačný portál pre oblasť EE a OEZ, a to buď ako nová doména a podsekcia stránky SIEA, alebo ako rozšírenie niektorého z existujúcich internetových portálov (napr. e-filip.sk). Kritériom pre rozhodovanie by tu mala byť analýza nákladov pre obe alternatívy. Výhodou využitia existujúcich portálov je šetrenie nákladov na propagáciu, keďže ich už občania poznajú a navštevujú. Návrh centrálného informačného portálu pre informačnú stratégiu si vyžaduje samostatné zadanie a analýzu.

Okrem centrálného portálu by mala informačná stratégia zahrnúť, či už priamo, alebo nepriamo, čo najväčší počet internetových stránok, ktoré sa danej problematike venujú a vzájomne sa s nimi prepojit'.

Pre informačnú kampaň by mali byť využité zavedené a vysoko navštevované internetové portály, na ktorých by sa formou bannerovej komunikácie prepojené sa samostatné podstránky vytvorené pre oblasť EE a OEZ realizoval informačný obsah stratégie. Taktiež by malo byť umožnené návštevníkom sťahovať si bezplatne vydávané relevantné publikácie a informačné materiály. Každý z týchto portálov by mal zároveň prinášať informácie o realizovaných podujatiach a ostatných aktéroch stratégie s uvedením ich kontaktov a ponúkaných služieb. Mali by tu byť taktiež uvedené úspešne realizované EE a OEZ projekty, ako motivácia a referencia pre záujemcov. Z hľadiska informačného obsahu by mali byť všetky internetové médiá zapojené do stratégie vzájomne prepojené a prepojené na všetky ostatné typy médií využívaných v rámci stratégie. Komunikovaný informačný obsah by mal mať komplementárny charakter s odkazmi na doplnkové informácie a súvisiace témy.

2. Rozhlasové vysielanie

Druhým (z hľadiska prioritizácie) typom médií, ktoré by mali byť do informačnej stratégie aktívne zahrnuté, je rozhlasové vysielanie. Na základe našich skúseností s rôznymi typmi rozhlasových staníc pre informačnú stratégiu odporúčame v prvom rade Slovenský rozhlas – prvý okruh vysielania. Dosah SRo je v prípade informačnej stratégie najväčší zo všetkých ostatných rozhlasových staníc. Súčasťou vysielania by malo byť aj periodické začlenenie regionálnych štúdií SRo.

3. Tlačové agentúry

Do stratégie by mali byť zahrnuté automaticky. Ich úlohou by bolo publikovanie krátkych správ a výstupov z tlačových konferencií.

4. Denníky

Spomedzi denníkov je potrebné zvoliť denník s cieľovou skupinou identickou so zámerom informačnej stratégie.

5. Televízia

Patrí k médiám s najväčším dosahom na verejnú mienku. Zároveň je však najdrahším médiom. Z tohto dôvodu je potrebné zvážiť intenzitu a formu nasadenia televízie do informačnej stratégie. Prioritnou inštitúciou by mala byť Slovenská televízia, vzhľadom k jej verejnoprávnemu postaveniu.

6. Odborné magazíny

Ako príklad môže poslúžiť aj v minulosti vydávaný magazín Energia, ktorý by bolo vhodné oživiť.

2.11. Školstvo: základné a stredné školy

Ďalším z informačných kanálov stratégie sú školy – základné a stredné, pretože vysoké školy sa problematike EE a OEZ venujú dostatočne, najmä školy technického zamerania, kde je EE a OEZ do vyučovacieho procesu zahrnutá).

Problematika EE a OEZ je zahrnutá do výuky na základných a stredných školách len v obmedzenom rozsahu. Je potrebné pripomenúť, že v súčasnosti využívané metódy a osnovy sú zastaralé a v praxi sa takmer nevyužívajú interaktívne spôsoby výuky. V tejto oblasti je obrovský priestor na zlepšenia. Z nástrojov, ktoré sú k dispozícii, uvádzame nasledovné:

- príprava a distribúcia tematicky zameraných publikácií pre školy, ako doplnkových pomôcok pre vyučovací proces
- oživenie a skvalitnenie práce Centra Stodola v kompetencii SIEA, ktoré umožňovalo interaktívne vzdelávanie žiakov základných a stredných škôl
- zriadenie samostatnej podsekcii venovanej žiakom základných a stredných škôl v rámci centrálného portálu informačnej stratégie
- aktívna propagácia portálu www.managenergy.net – podsekcii „kids corner“, ktorá je venovaná deťom a mládeži a je prístupná aj v slovenčine. Kids corner poskytuje interaktívne informácie a hry zamerané na zvýšenie povedomia a vzdelanostnej úrovne žiakov. Jej využívanie odporúčame. Túto stránku je potrebné prelinkovať aj s centrálnym portálom informačnej stratégie (môže slúžiť ako už spomínaná podsekcii pre deti).
- realizácia EE a OEZ súťaží pre školy, v prepojení s ostatnými aktérmi informačnej stratégie, najmä SIEA a mimovládnyimi organizáciami

Podrobný návrh mediálnej informačnej kampane ako súčasť informačnej stratégie SR a nasadenia jednotlivých médií či aktérov bude potrebné spracovať v samostatnom materiáli.

3. Definícia krokov informačnej stratégie - návrh:

- Podrobné **naplánovanie** stratégie vrátane zodpovedných inštitúcií, zapojených aktérov, využívaných nástrojov a spôsobov ich nasadenia, úloh jednotlivých aktérov, časového a finančného rámca, ako aj spôsobov a zodpovednosti za monitoring realizácie stratégie.
- Pravidelná **príprava** a aktualizácia ročného plánu implementácie stratégie.
- Zabezpečenie **financovania** stratégie.
- Vyhlásenie súťaže na spracovanie **návrhu loga a dizajnu manuálu** informačnej stratégie, alebo zakúpenie existujúcich.
- Vyhlásenie súťaže alebo priame zadanie úloh v rámci implementácie jednotlivých **čiasťkových súčastí** stratégie:
 - **Koordinácia** informačnej stratégie a riadenie jej implementácie.
 - Spracovanie a prevádzkovanie **centrálného internetového portálu** stratégie.

- Vyhlásenie súťaže alebo priame zadanie pre prípravu a realizáciu **informačnej platformy pre priemysel a MaSP**.
- **Publikačná činnosť** (spracovať zoznam tematických publikácií s plánom ich realizácie a distribučných kanálov (viď inštitucionálne zastrešenie stratégie), na ich prípravu využiť do využiteľnej miery už existujúce publikácie a aktualizovať ich).
- **Edukačná a osvetová činnosť** (určenie zodpovednej inštitúcie a zabezpečenie prieniku obsahu informačnej stratégie do vzdelávacieho procesu).
- **Informačná činnosť** (výber v súťaži, alebo priame zadanie úloh relevantným aktérom) pre jednotlivé cieľové skupiny.
- **Mediálna činnosť** (výber koordinátora v súťaži alebo priamym zadaním, výber médií, príprava a realizácia mediálnej kampane).
- Príprava a spustenie systému **energetického poradenstva** (výber koordinátora v súťaži).
- Inštitucionalizácia systému **energetických auditov**.
- Prepojenie stratégie na podobne zamerané a realizované projekty (IEE).
- Definovanie zodpovednej inštitúcie za **monitoring** a spätnú väzbu pre ÚOŠS.
- Prienik informačnej stratégie do energetickej politiky a **ročných akčných plánov EE**.

4. Inštitucionálne a personálne zabezpečenie stratégie - návrh

Vzhľadom k rozsiahlosti informačnej stratégie bude nevyhnutné do jej implementácie začleniť množstvo aktérov a inštitúcií. Uvádzame ich v prehľadnej tabuľkovej forme, odôvodnenie ich výberu sa nachádza v predchádzajúcom texte.

Inštitúcie a organizácie	Zodpovednosti	Cieľová skupina
ÚOŠS – MH SR	<ul style="list-style-type: none"> - definovanie rámca a hlavných cieľov stratégie v nadväznosti na EP - definovanie informačného obsahu stratégie - plánovanie stratégie - pravidelná aktualizácia stratégie a jej koherencia s ročnými plánmi EE - kontrola realizácie stratégie - podporné aktivity - čiastočné financovanie stratégie - vyhlasovanie súťaží v rámci stratégie a delegovanie zodpovedností - prenos spätnej väzby do legislatívy 	Všetky
ÚOŠS – MŽP SR	<ul style="list-style-type: none"> - analýza potrieb rezortu z hľadiska stratégie - propagácia stratégie - čiastočné financovanie stratégie - zabezpečenie prieniku rezortných VaV pracovísk do stratégie 	Všetky
ÚOŠS – MVRR SR	<ul style="list-style-type: none"> - analýza potrieb rezortu z hľadiska stratégie - propagácia stratégie - zabezpečenie koherencie edukačných aktivít stratégie s aktivitami rezortu - zabezpečenie koherencie informačných aktivít stratégie s aktivitami rezortu - čiastočné financovanie stratégie 	Všetky

Stratégia energetickej bezpečnosti SR
INFORMOVANIE VEREJNOSTI

Príloha č. 2

	- zabezpečenie prieniku rezortných VaV pracovísk do stratégie	
ÚOŠS – MŠ SR	- analýza potrieb rezortu z hľadiska stratégie - propagácia stratégie - zabezpečenie koherencie edukačných aktivít stratégie s aktivitami rezortu – prienik stratégie do vzdelávacieho systému - zabezpečenie koherencie informačných aktivít stratégie s aktivitami rezortu - čiastočné financovanie stratégie - zabezpečenie prieniku rezortných VaV pracovísk do stratégie	Školy Deti a mládež VaV pracoviská
SIEA	- implementácia a koordinácia stratégie - financovanie stratégie zo ŠF - monitoring stratégie - pravidelné správy o implementácii pre MH SR - zriadenie a prevádzkovanie centrálného informačného portálu stratégie - strediská prvého kontaktu na pobočkách SIEA - prevádzkovanie podsekcie informačnej platformy priemyslu pre oblasť VaV v EE technológiách - prevádzkovanie podsekcie informačnej platformy priemyslu venovanej financovaniu investičných a VaV projektov - vzdelávanie odbornej a laickej verejnosti - Centrum Stodola - v spolupráci s ostatnými aktérmi definovanie zoznamu a realizačného plánu publikácii a informačných materiálov - koordinácia spracovania publikácii, ich distribúcia cez pobočky k ostatným aktérom - koordinácia mediálnej kampane - prevádzkovanie bezplatnej telefonickej „hotline“ zameranej na občanov - prienik projektov a aktivít SIEA do informačnej stratégie (IEE) - poskytovanie informácií o možnostiach energetického poradenstva a auditu - poskytovanie energetických auditov v priemysle – prelinkovanie stratégie s projektom EMPRESS - poskytovanie energetických koncepcii	Všetky cieľové skupiny a Ostatní aktéri stratégie
APVT	- podpora projektov VaV v oblasti EE - propagácie stratégie - vzdelávanie - čiastočné financovanie stratégie	Priemysel Podnikatelia Školy
SAŽP	- propagácia stratégie - stredisko prvého kontaktu - sprostredkovanie kontaktu na ostatných aktéroch	Ostatní aktéri stratégie

Stratégia energetickej bezpečnosti SR
INFORMOVANIE VEREJNOSTI

Príloha č. 2

	stratégie	
Samosprávne kraje a ich RRA	<ul style="list-style-type: none"> - strediská prvého kontaktu - šírenie informácií - začlenenie aktivít v ich pôsobnosti do stratégie - propagácia stratégie - poskytovanie informácií o možnostiach energetického poradenstva a auditu 	<p>Občania Podnikatelia Školy Organizácie v rámci kompetencii krajov</p>
Obce a mestá	<ul style="list-style-type: none"> - strediská prvého kontaktu - propagácia stratégie - realizácia projektov vyplývajúcich zo stratégie (informačné lokálne kampane, aktivity v doprave...) - poskytovanie informácií o možnostiach energetického poradenstva a auditu 	<p>Občania Podnikatelia Školy Organizácie v rámci kompetencii krajov</p>
Regionálne energetické zriadené programu IEE a lokálne agentúry v rámci	<ul style="list-style-type: none"> - implementácia stratégie v lokálnom kontexte - realizácia činností vyplývajúcich zo stratégie (publikácie, kampane, vzdelávanie) na lokálnej úrovni - propagácia stratégie - poskytovanie energetického poradenstva občanom 	Všetky cieľové skupiny
Energetické centrum Bratislava	<ul style="list-style-type: none"> - implementácia časti stratégie (príprava publikácií, realizácia časti mediálnych kampaní, osvetová činnosť) - príprava a koordinácia systému energetického poradenstva pre obyvateľstvo - manažment samostatnej podstránky centrálného portálu stratégie venovanej energetickému poradenstvu - prepojenie vlastných projektov a aktivít so stratégiou - možnosť zriadiť centrálny informačný portál stratégie v rámci www.e-filip.sk - propagácia stratégie a jej aktérov 	Domácnosti Podnikateľská sféra
Nadácia Ekopolis	<ul style="list-style-type: none"> - implementácia informačnej časti stratégie - prepojenie aktivít so stratégiou - propagácia stratégie a jej aktérov 	Komunity Občania Podnikatelia
SOPK	<ul style="list-style-type: none"> - organizovanie vzdelávacích podujatí s tematikou EE, distribúcia informačných materiálov 	Podnikatelia a priemysel
ZPOE	<ul style="list-style-type: none"> - vytvorenie a manažment špecializovanej informačnej platformy pre priemysel 	Priemysel
ZP SR	<ul style="list-style-type: none"> - organizovanie vzdelávacích podujatí s tematikou EE, distribúcia informačných materiálov 	Podnikateľská obec
SŽK	<ul style="list-style-type: none"> - organizovanie vzdelávacích podujatí s tematikou EE, distribúcia informačných materiálov 	Živnostníci

Stratégia energetickej bezpečnosti SR
INFORMOVANIE VEREJNOSTI

Príloha č. 2

Dodávatelia energetických komodít v sektore domácností	- poskytovanie informácii spotrebiteľom v zmysle smernice 2006/32/EC, čl. 13	Domácnosti a odberatelia
ABSR, ABV SR, Bankové inštitúcie	- vzdelávanie finančných inštitúcií v oblasti EE - strediská prvého kontaktu - propagácia stratégie	Finančné inštitúcie
Asociácia Spoločenstiev Vlastníkov Bytov	- implementácia informačnej časti stratégie - vzdelávanie - distribúcia publikácií - propagácia stratégie	Spoločenstvá vlastníkov bytov
Energetickí poradcovia	- poskytovanie bezplatného energetického poradenstva občanom - propagácia stratégie a jej aktérov - získavanie spätnej väzby	Domácnosti
Energetickí audítori	- poskytovanie energetických auditov - propagácia stratégie - získavanie spätnej väzby - manažment samostatnej podsekcie centrálného portálu stratégie venovanej problematike energetických auditov (prostredníctvom „asociácie energetických audítorov, ktorú navrhujeme zriadiť“)	Priemysel Finančné inštitúcie SVB
Médiá	- realizácia mediálneho obsahu stratégie	Všetky s prioritizáciou domácností
Školy (základné a stredné)	- cieľová skupina a zároveň informačný kanál pre deti a mládež - propagácia stratégie - zahrnutie obsahu stratégie do vyučovacieho procesu - využívanie „kids corner“ sekcie portálu www.managenergy.net	Deti a mládež
Pracoviská VaV (APVT, SÚTN, SARC, SAV, BIC BA, VVUPS NOVA, VUJE, ECB, SIEA)	- prelinkovanie poskytovaných informácií s centrálnym portálom stratégie a informačnou platformou pre priemysel - začlenenie realizovaných aktivít a projektov do stratégie (ak je to relevantné) - implementácia časti stratégie pre VaV – propagácia, informovanosť a vzdelávanie - systematický zber dát	Všetky
Slovenská komora stavebných inžinierov Slovenská komora architektov, Cechy odborných profesií	- vzdelávanie - propagácia stratégie - publikačná činnosť	Odborná verejnosť
Podnikateľské subjekty	- realizácia častí stratégie (mediálna kampaň, publikačná činnosť, dizajn, kreatíva atď.)	všetky